

ศูนย์การเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบ้านจำรุง

สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินฆ้อ

ยั่งยืนบนความพอเพียง

๑๑ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พวกเราเริ่มที่ตัวเอง ทำด้วย ตัวเองกันก่อน ต่อมาได้พากันรวมกลุ่มเพื่อความแข็งแรง และได้เชื่อมโยง ร้อยเรียงกันเป็นเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังของการทำงาน ๑๑

คุณชาติชาย เหลืองเจริญ ประธาน สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินฆ้อ เล่าแนวคิด การทำงานกว่า ๒๐ ปีในการน้อมนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในตำบล เนินฆ้อ อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง ด้วยน้ำ เสียยมั่นคงและมั่นคงใจถึงสิ่งที่ได้พิสูจน์แล้วด้วย การปฏิบัติจริง

นี่เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ของพี่น้องประชาชน ที่มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ได้พากันการรวมตัวทำงาน ตามรอยพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จนทำให้เกิดสังคม ที่อยู่เย็นเป็นสุข ชีวิตที่มั่นคง พึ่งพาตนเอง บนความพอเพียง และอยากส่งต่อความสุขนี้ ให้กับทุกคนที่มาเยือนที่มหาวิทยาลัยบ้าน นอก บ้านจำรุง ด้วยโค้ดลับสั้นๆว่า “ไม่รวย แต่มั่นคง”

จุดเริ่มต้นของความพอเพียง

ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้เกษตรธรรมชาติ บ้านจำรุง เป็นที่ตั้งของศูนย์ประสานงานสภา องค์กรชุมชนตำบลเนินฆ้อ แต่กว่าจะหลาย เป็นสภาองค์กรชุมชน ฯ ได้นั้น ชุมชนแห่งนี้ มีการรวมตัวและร่วมทำงานกันมาอย่าง ยาวนาน

แนวคิดเริ่มต้น มาจากความต้องการ เงินทุนเพื่อใช้เป็นกองกลางในการพัฒนา ชุมชน โดยเป็นกองทุนของชุมชนเอง เพื่อ การบริหารชุมชนแบบพึ่งตนเอง จึงเกิดการ ระดมหุ้นขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี 2529 โดยขอ ความร่วมมือจากชาวบ้านในการซื้อหุ้น ได้เงิน ทั้งสิ้น 30,000 บาท โดยนำเงินที่ได้ไปตั้ง ร้านค้าชุมชน จำหน่ายสินค้าแปรรูปของชุมชน

จนกระทั่ง ปี 2543 ได้มีกระบวนการ สำรวจข้อมูลครัวเรือนอย่างจริงจัง ทำให้พบ

ปัญหาสำคัญ คือ เกษตรกรในชุมชนใช้สารเคมีกันมาก จนส่งผลกระทบต่อสุขภาพและเกิดสารพิษตกค้างในผลผลิต ปัญหาดังกล่าวทำให้ชาวบ้านเป็นโรคมะเร็ง มีสุขภาพแยลง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จึงเกิดการทบทวนตัวเอง และคิดแก้ไขปัญหา นำไปสู่การรณรงค์ให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของการลดใช้สารเคมี จัดตั้ง “กลุ่มเกษตรกรพื้นบ้าน” ทำโครงการเกษตรอินทรีย์ และก่อตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบ้านจำรุง” ขึ้นมา

ต่อมาปี 2548 เกิด “เครือข่ายองค์กรชุมชนบ้านจำรุง” เพื่อเชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มกิจกรรมอื่นๆ ได้อย่างครบถ้วนมากขึ้น โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาขยายแนวทางการทำงานไปยังกลุ่มคนในหมู่บ้านอื่นของตำบลเนินฆ้อและพื้นที่ใกล้เคียง มีเวทีเชื่อมประสานงานกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ทุกวันที่ 15 ของเดือน โดยกำหนดประเด็นในการพัฒนา 4 เรื่อง คือ คน ดิน น้ำ ป่า ซึ่งได้ใช้เวลาในการเรียนรู้และสร้างกระบวนการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ด้วย

การปรับเปลี่ยนวิถีคิด การรวมกลุ่ม การสร้างห่วงโซ่ทางเศรษฐกิจฐานราก ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ

“มหาวิทยาลัยบ้านนอก” ชุมชนแห่งการเรียนรู้

จนกระทั่งปี 2551 ได้ยกระดับการทำงานจากเครือข่ายสู่การจัดตั้ง “สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินฆ้อ” หรือที่เรียกกันติดปากทั่วไปว่า “มหาวิทยาลัยบ้านนอก” มีกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลายถึง 40 กลุ่ม เช่น **กลุ่มธนาคารชุมชน** ชักชวนคนที่มีเงินไม่มากนักออมเงินทุกวันศุกร์ ทำให้คนตัวเล็กที่ไม่มีพลังทางสังคม มีความมั่นคงมากขึ้นด้วยฐานการออม และระบบเงินกู้ดอกเบียดำ **กลุ่มเกษตรกรพื้นบ้าน** ลด ละ เลิกใช้สารเคมีอย่างจริงจัง มีผักพื้นบ้าน และผลไม้อินทรีย์กินตลอดทั้งปี **กลุ่มสวัสดิการเครือข่ายชุมชน** ที่ปัจจุบันดูแลกันเองตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย ทำให้การใช้ชีวิตมีความมั่นคงอย่างแท้จริง รวมไปถึง **กลุ่มธนาคารต้นไม้** ชักชวนสมาชิกมาสร้างความมั่นคงให้กับตนเองด้วยการปลูกต้นไม้ 3 อย่าง ไม้กินได้ ไม้โตเร็ว และไม้เศรษฐกิจในสวนผลไม้และสวนยางพารา นอกจากนี้ยังมี กลุ่มเลี้ยงตะพาบน้ำ กลุ่มตลาดสีเขียว กลุ่มรวมซื้อรวมขายยางพารา กลุ่มงาน ฌ ผู้เฒ่ากับเตาเผาถ่าน กลุ่มมหาลัยบ้านนอกโฮมสเตย์ บ้านจำรุง(มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย) ฯลฯ

กล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยบ้านนอก เป็นโลกแห่งการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด โดยเฉพาะชุดความรู้เรื่องการพึ่งพาตนเอง โดยใช้ขบวนการองค์กรชุมชนเป็นกลไกขับเคลื่อนการทำงาน “ในวันข้างหน้าเราอยากเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นสังคมที่เรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด อยากเป็นแหล่งเรียนรู้ของทุกคนที่สนใจ เป็นแหล่งศึกษาดูงาน เป็นที่รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เท่ารู้ทัน และมีขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงในทุกๆด้าน” ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลเนินซ้อกล่าว

5 ท่วงโซ่ 3 ระดับ

“สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินซ้อ” มีแนวทางและกระบวนการในการจัดการตนเองอย่างเป็นระบบโดยสภาจะทำหน้าที่เชื่อมโยงให้ชาวบ้านในตำบลเนินซ้อเข้าสู่ห่วงโซ่การรวมกลุ่มทั้งหมด 5 ท่วงโซ่

เริ่มจาก **ห่วงโซ่แรก** ห่วงโซ่การผลิต เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา เลี้ยงหอยนางรม ฯลฯ **ห่วงโซ่ที่สอง** เป็นระบบการแปรรูปผลผลิต เช่น กลุ่มชาวบ้านที่ทำกะปิ น้ำปลา ผลไม้แปรรูป ทุเรียนทอด ขนุน ผลไม้อื่น ๆ ฯลฯ **ห่วงโซ่ที่สาม** เป็นกลไกตลาด เปิดตลาดเพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างสม่ำเสมอที่ตลาดสีเขียว ภายในศูนย์การเรียนรู้เกษตร

ธรรมชาติบ้านจำรุง ในเนื้อที่กว่า 10 ไร่ **ห่วงโซ่ที่สี่** เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีกลุ่มโฮมสเตย์บ้านจำรุง (มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย) เป็นกลุ่มกิจกรรมหลักในการเชื่อมโยงเรื่องของการท่องเที่ยวและห่วงโซ่ที่ห้า กลุ่มสื่อชุมชนทำหน้าที่สื่อสารกับสังคมอย่างต่อเนื่อง

สภาองค์กรชุมชนตำบลเนินซ้อให้ความสำคัญกับการสื่อสาร บอกต่อเรื่องราวดี ๆ ของตนเองให้สังคมภายนอกรับรู้ ช่วงแรกๆ มีการกระจายข่าวผ่านวิทยุชุมชน การถ่ายทำเรื่องราวต่างๆ กันเอง ต่อมาเมื่อมีผู้ผลิตสื่อเดินทางมายังชุมชนนี้มากขึ้น ทำให้เกิดการสื่อสารที่เป็นระบบมากขึ้นและช่วยเป็นกระบอกเสียงให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

คุณชาติชาย เหลืองเจริญ เล่าว่า จุดเด่นที่ทำให้การเชื่อมโยงเครือข่ายของที่นี่ประสบความสำเร็จ มาจากการที่ชาวบ้านมีโอกาสพูดคุยกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ 1.ระดับที่พบปะพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการในทุกครั้ง ทุกเวลาที่พบกัน 2.ระดับกลุ่มต่างๆ ที่นัดพบปะกันเสมอ และ 3.ระดับองค์กรชุมชน ที่มีตัวแทนมาร่วมพูดคุย ณ “เวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลเนินซ้อ” ในทุกวันวันที่ 15 ของเดือนเป็นเวลาราว 2 ชั่วโมง ซึ่งชาวบ้านที่นี่มีเป้าหมายร่วมกันในการทำงานคือ หนึ่ง อยากรสร้างสังคมเป็นสุข ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน สอง อยากรมีชีวิตที่มี

ความมั่นคง สาม อยากพึ่งพาตนเองได้ และสี่
อยากเผยแพร่เรื่องราวของปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงให้คนในชาติและคนทั่วโลกได้รับรู้
ว่าเป็นแนวทางที่พระเจ้าแผ่นดินมอบให้กับ
สังคมไทยและสังคมโลก “ไม่รวย แต่มั่นคง
อย่างยั่งยืน” แม้ว่าต้องใช้เวลา แต่ทุกคน ทุก
อาชีพสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

สังคมอุดมคติที่ทุกคนร่วมสร้าง

หากถามถึงปัญหาอุปสรรคของการรวม
กลุ่ม เราพบคำตอบว่า “ไม่มี” อย่างหนักแน่น
ทั้งที่ความจริงไม่น่าเป็นไปได้ แต่คุณชาติชาย
เหลือใจเจริญได้ขยายความให้ฟังว่า ด้วยการ
ดำเนินงานที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทำให้
การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะมีวิธิตัด
ในการทำงานที่ชัดเจน เริ่มจากตนเอง ทำจาก
เล็กไปหาใหญ่ ง่ายไปยาก คุยกันไปทำกันไป
ใครสะดวกก็มาช่วยกัน ใครไม่สะดวกก็ไม่ว่า
กัน และที่สำคัญการรวมกลุ่มของที่นี่มีความ
ยั่งยืน ไม่ได้ทำงานในนามบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
แต่ขับเคลื่อนด้วยขบวนการองค์กรชุมชน การ
รวมกลุ่ม ซึ่งทุกคนถือว่าตัวเองเป็นผู้มีส่วน
ร่วม และมีหน้าที่ในการดำเนินงานของกลุ่ม
ให้เกิดขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ย้อนกลับไปในอดีต ผู้เฒ่าผู้แก่ของที่นี่
เล่าว่า ตำบลเนินฆ้อมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม
มีน้ำไหลตลอดทั้งปี ลักษณะเช่นนี้จึงเหมาะ

แก่การทำนา ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา ที่
ลุ่มต่ำในทุ่งนามีดินเหนียวสีดำ ทำนาได้ผลดี
ที่ตอนบนเนินมีดินสีแดงมันปู เหมาะแก่การ
ปลูกผลไม้และยางพารา ดังนั้นเมื่อเปลี่ยน
ป่าให้เป็นบ้าน เปลี่ยนบึงให้เป็นเรือสวนไร่
นา บนเนินเป็นสวนผลไม้และสวนยางพารา
สังคมเกษตรกรรมเล็ก ๆ จึงผุดขึ้นที่นี่

มาถึงวันนี้ ข้อมูลเชิงประจักษ์ของการ
น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้
แสดงผลชัดเจนที่องค์กรชุมชนแห่งนี้ และ
ทำให้เห็นว่าความพอเพียงส่งผลต่อคุณธรรม
ด้านอื่นๆ ของชีวิต เช่น การทำเกษตร
อินทรีย์ทำให้เราไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่
ทำลายสุขภาพของคนอื่น การเห็นคุณค่าของ
มิตรภาพ การอยู่อาศัยแบบพึ่งพิงกันมากกว่า
การให้ค่าของเงิน ทำให้ทุกคนในชุมชนให้
ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี การโอบอ้อม
อารียินดีแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้
คนอื่นๆ ทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือน
ได้ทั้งความรู้และความอบอุ่น อบอุ่นไปด้วย
มิตรภาพ

สังคมอุดมคติที่หลายคนใฝ่ฝันเกิดขึ้น
แล้วที่นี่ ที่ตำบลเนินฆ้อ ตำบลที่อุ้นหนาผาคัง
ไปด้วยผู้คนที่คิดทำเพื่อส่วนรวม พูดภาษา
เดียวกัน และมีหัวใจเดียวกัน